

Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä; 13. kokous

Aika: ma 28.2.2022 klo 13.00 -14.30

Paikka: Säätytalo, Helsinki / Teams-kokous

Aihe: Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimien riittävyys

Osallistujat:

Kari Emma, ympäristö- ja ilmastoministeri (puheenjohtaja)

Cederlöf Magnus, ympäristöministeriö

Furman Eeva, Kestävyyspaneeli

Hölttä Harri, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Ihanus Jukka, työ- ja elinkeinoministeriö

Peisa Jyrki, Metsäteollisuus ry

Juuso Tuomas Aslak, Saamelaiskäräjät

Keronen Jouni, Climate Leadership Coalition ry

Koljonen Tiina, VTT

Lamminmäki Riikka, ympäristöministeriö

Leskelä Jukka, Energiateollisuus ry

Marttila Juha, MTK ry

Orivuori Salka, Marttaliitto ry

Ollikainen Markku, Ilmastopaneeli

Palola Antti, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Pantsar Mari, Sitra

Reina Timo, Kuntaliitto

Seppänen Sampo, Suomen Yrittäjät ry

Yliluoma Riikka, ympäristöministeriö

Alatalo Heidi, ympäristöministeriö

Muurman Jarmo, ympäristöministeriö, pääsihteeri

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtajana toiminut ympäristö- ja ilmastoministeri Emma Kari avasi kokouksen klo 13.00. Tällä kertaa aiheena oli keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) toimien riittävyys. KAISU-ilmastosuunnitelmaa on käsitelty pyöreässä pöydässä viime vuoden keväällä ja suunnitelma oli lausunnolla vuoden vaihteen yli joului-tammikuussa.

Hallitus on sitoutunut toteuttamaan kansallisten ja EU:n ilmastotavoitteiden vaatimat päästövähennystoimet. Viime syksyn budjettiriihessä hallitus sopi, että se arvioi maaliskuussa 2022 ovatko päästövähennystavoitteet saavutettavissa KAISU-suunnitelmassa esitetyin toimin ja päättää tässä yhteydessä mahdollisesti tarvittavista sitovista taloudellisista ja lainsäädännöllisistä ohjauskeinoista tavoitteen saavuttamiseksi. Tämän arvioinnin pohjaksi Ilmastopaneelilta, Ilmatieteen laitokselta, Luonnonvarakeskukselta, Suomen ympäristökeskukselta ja Teknologian tutkimuskeskus VTT:ltä pyydettiin arvioinnit KAISU toimien riittävydestä. Arvioinneissa korostuu erityisesti liikenne- ja maataloussektorien rooli. Arvioiden mukaan toimia on vahvistettava, jotta voimme saavuttaa ilmastotavoitteemme riittävällä varmuudella.

Pyöreä pöytä oli saanut etukäteen kysymykset keskustelun tueksi, jotka olivat 1) Mihin mahdolliset lisätoimet tulisi mielestänne kohdentaa? 2) Miten epävarmuuksien tarkastelu ja oikeudenmukaisuus tulisi huomioida jatkotyössä?

Lisäksi puheenjohtaja ilmoitti jäsenmuutoksesta. Ilmastopolitiikan pyöreän pöydän kokouksiin osallistuu jatkossa Metsäteollisuuden edustajana Timo Jaatisen tilalla energiajohtaja Jyrki Peisa.

2. Pyöreän pöydän 12. kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja 9.12.

3. KAISU-ilmastosuunnitelman toimien arviointi

- *Ilmastopaneelin puheenjohtaja Markku Ollikainen* esitteli ilmastopaneelin arvion. Ilmastotoimia on edistetty tällä hallituskaudella merkittävästi ja laaja-alaisesti. Taakanjakosektorin 2030 päästövähennystavoitteen nousu 50 %:iin (arvioitun 47 % sijaan) oli yllättävä ja se tarkoittaa, että Suomen tulee tehdä 1 Mt enemmän toimia taakanjakosektorilla kuin mitä odotettiin. KAISU-luonnoksessa ei ole osoitettu riittävästi päästövähennystoimia eikä riittävästi ohjauskeinoja valituille toimille. Lisäksi suunnitelmasta puuttuu puskuri epävarmuuksiin varautumiseksi.

KAISU-luonnoksessa arvioitiin, että päästövähennystarve perusuralla olisi 5,6 Mt, ja uudessa hiisi-laskelmassa 5,3 Mt. Ilmastopaneeli on arvioinut, että vaje on noin 1 Mt. Se koostuu LULUCF-jousta, poikkisektoraalisten toimien kaksoislaskennasta, EU:n liikenteen ja lämmityksen päästökaupasta, jonka päästövähennys on laskettu ylioptimisesti sekä KAISU luonnoksessa todetusta 0,1 Mt vajeesta. Vajeen (1 Mt) kuromiseksi, ilmastopaneeli on arvioinut, että liikenteessä on eniten päästövähennyspotentiaalia (noin 0,6 Mt). Erityisesti tuet sähköisen liikenteen edistämiseen ja CO₂-päästöjen rajoittaminen sekä kansallisen päästökaupan ottaminen perälaudaksi vuodesta 2026 eteenpäin. Lisätoimia saadaan myös maataloudesta mm. ottamalla budjettiriihessä osoitetut toimet käyttöön laajempina ja nopeammin (potentiaali noin 0,4 Mt). Kolmas keskeinen kohde on erillislämmitys, joka on edennyt jo hyvin, mutta sieltä on saatavilla vielä lisäpäästövähennyksiä (potentiaali n. 0,3 – 0,7 Mt). Julkisissa rakennuksissa ja kaupassa ei ole tapahtunut juuri päästövähennyksiä toisin kuin kotitalouksissa. Tukien jatkaminen omakotitalouden lämmitysremonteille on edelleen tarpeellista. Lisäksi teollisuudessa ja energiassa on vielä paljon potentiaalia

(potentiaali 0,6), mutta niissä on huomattavasti hankalampi toteuttaa päästövähennystoimia.

Hiilineutraaliustavoitteen 2035 osalta ollaan hyvällä päästöpolulla, koska energian tuotanto ja teollisuus vähentävät päästöjä vauhdilla. Vuoden 2035 tavoite voidaan saavuttaa parhaassa tapauksessa jopa aiemmin kuin 2035. Tästä huolimatta taakanjakosektorin tavoitteessa on haastetta ja lisätoimille on tarvetta EU:n asettaman tavoitteen vuoksi. Nettonielun tavoitteiden saavuttaminen on haasteellista.

Ilmastopaneeli korostaa, että maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa on esitettävä ja otettava käyttöön kaikki ne toimet, joilla voidaan hiilinielua järkevästi vahvistaa ja maaperäpäästöjä vähentää. Hiilineutraaliuspolulla eteneminen on hyvin pitkälti vihreän siirtymän liiketoiminnan ja kilpailukyyn vahvistamista. Elinkeino- ja ilmastopoliittikan tulisi kulkea käsi kädessä. Yhdessä ne vahvistavat kansallista kilpailukykyä ja Suomen positiivista ilmastovaikutusta maailmalla (hiilikädenjälki). Ilmastopaneeli on nostanut omassa arviossaan esille mm. vetytalouden, power-to-X-ratkaisut, BECCS sekä uudet teolliset ruuantuotantomenetelmät, joissa Suomella olisi vientimahdollisuuksia. TKI – työ ja sen rahoitus olisi turvattava.

- *Tiimijohtaja Tiina Koljonen Teknologian tutkimuskeskus VTT:ltä* kertoi heidän keskeiset johtopäätökset KAISU-toimien riittävyydestä. Hiisi-jatkoselvityksessä on arvioitu sekä ilmasto- että energiapoliittisten toimien riittävyyttä sekä erikseen KAISU-luonnokseen sisällytettävien toimien riittävyyttä. Hiisi-jatkoselvityksessä on päivitetty perusskenaario WEM ja sen lisäksi laadittu uusi politiikkaskenaario WAM-H-skenaario, joka sisältää hallituksen budjettiriihessä tekemät linjaukset. Raportissa on arvioitu vaikutukset kasvihuonekaasupäästöihin sekä laadittu vaikutusarviot kansantalouteen, työllisyyteen sekä aluetalouteen.

Liikenteessä on päästövähennyspotentiaalia ja WAM-H-skenaariossa liikenteen päästöjen puolitus toteutuu vuonna 2030. Laskelmissa on oletettu 30 % bionesteiden ja 4 % (2,5 TWh) biokaasun jakelun tavoite 2030. Lisäksi taustalla on epäsuorasti huomioitu mm. EU:n liikenteen päästökauppa ja tiukentuvat CO₂-raja-arvot henkilö- ja pakettiautoille. Liikenteen sähköistyminen etenee hyvin. Suurin huoli liittyy infrastruktuurin laajenemisen nopeuteen ja tapahtuuko se riittävän nopeasti, jotta Suomessa olisi 750 000 sähköautoa ja merkittävä määrä kaasuautoja vuonna 2030. Myös asumisessa, palveluissa sekä työkoneissa on päästövähennyspotentiaalia. Laskelmissa on oletettu, että bio-osuuden jakelun tavoite nousee 30%:iin ja rakennusten erillislämmityksessä luovutaan 95%:sti mineraaliöljyn käytöstä vuoteen 2030 mennessä. Keskeinen pohdinnanpaikka on, riittävätkö KAISU-suunnitelmassa esitetyt toimet fossiilisten polttoaineiden käytöstä luopumiseen esim. ovatko ARA-tuet riittävällä tasolla.

VTT:n tarkasteluun mukaan hallituksen linjaukset ja WAM-H-skenaarioon sisällytetyt toimet johtavat merkittävään päästöjen vähennykseen ja uusiutuvan energian lisääntymiseen. Lisäksi energiankäyttö tehostuu kaikilla sektoreilla.

Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen ja EU:n ehdotuksen mukainen taakanjakosektorin tavoitteen saavuttaminen edellyttävät kuitenkin lisätoimia ja lisätoimien tarve kasvaa kaikilla päästösektoreilla päästötavoitteiden kiristyessä vuosien 2030 ja 2035 jälkeen. Lisäksi tulee huomioida, että paitsi politiikkaskenaarion (WAM-H), myös vertailuskenaariota (WEM) mukaiseen kehitykseen liittyy merkittävää epävarmuutta.

4. KAISU-ilmastosuunnitelman lausuntoyhteenveto ja muut arviot

Ympäristöneuvos Magnus Cederlöf ympäristöministeriöstä avasi KAISU-lausuntoyhteenvetoa sekä esitteli muiden tutkimuslaitosten arvioita KAISU-toimien riittävydestä. KAISU-luonnokseen annettiin yhteensä 210 lausuntoa. Erityisesti otettiin kantaa liikenteen ja maatalouden päästövähennystoimiin, mutta myös esim. kulutukseen. Vuoden 2030 päästövähennystavoitetta pidetään kunnianhimoisena, mutta haastavana. Hyvänä pidettiin sitä, että päästövähennystoimia esitetään laajasti ja monipuolisesti eri sektoreilla. Ongelmallista on kuitenkin toimenpiteiden epävarmuus ja puskuria tarvittaisiin enemmän. Myös taloudelliset ohjaukeinot herättävät erilaisia näkemyksiä, ja toimien oikeudenmukaisuuteen ja sosiaalisiin vaikutuksiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota.

SYKE:n arvion mukaan tarvitaan vähintään 1 Mt lisää päästövähennystoimia, koska esitettyihin sektorikohtaisiin ja lisätoimenpiteisiin liittyy epävarmuustekijöitä. SYKE esittää mahdollisia lisätoimia usealla sektorilla, mm. liikenteessä, maataloudessa, jätteenpoltossa ja energiantuotannossa. Lisäksi SYKE esittää liikenteen kansallista päästökauppaa perälaudaksi. Luke nostaa arviossaan esiin LULUCF-joustoön ja uuteen päästökauppaan liittyvät epävarmuudet. Luke keskittyy erityisesti maatalouden toimiin ja niiden tehostamismahdollisuuksiin. Arviossa esille nousevat mm. pellonraivauksen voimakkaampi rajoittaminen, metsityksen edistäminen, kosteikkoviljelyn laajentaminen, tilusjärjestelyt turvemaidella sekä biokaasulaitosten tukeminen. Toimet olisivat lisäksi verrattuna KAISUun sisältyviin toimiin. *Ilmatieteen laitoksen* (IL) arvion mukaan epävarmuuden hallitsemiseksi lisätoimia tulisi määritellä etukäteen valmiiksi ja ottaa tarpeen mukaan käyttöön. Liikenne ja maatalous voisivat vielä tarjota mahdollisuuksia lisätoimiin. Päästölaskennan kehittäminen on tarpeen erityisesti maataloudessa, jotta muutokset näkyvät inventaariossa. IL kannatti kiinteistöjen lämmityksen sisällyttämistä EU:n uuteen päästökauppaan.

Tutkimuslaitosten viesti on selkeä siinä, että KAISU-suunnitelmaa on vahvistettava päästövähennystavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi. Ensisijaista olisi puuttuvien, 0,1- 0,2 Mt vastaavien lisätoimien määrittäminen, jotta koko 5,6 Mt:n päästövähennystarve vuoteen 2030 olisi katettu. Liikenteen päästöjen vähintään puolittuminen tulee varmistaa FLT:n toimien riittävällä resursoinnilla, huomioiden pullonkaulaksi tunnistettu kiinteistöjen latauspisteet sekä jakeluvaihteen nosto. LULUCF-jouston epävarmuutta voidaan vähentää vahvalla MISU-ohjelmalla. Poikkisektoraaalisia, kuntien ja kuluttajien toimia ja toimeenpanoa vahvistetaan mm. lisäämällä lainsäädäntöön kunnalle valvoite laatia ilmastosuunnitelma ja jatkokehittämällä kulutuksen päästöihin kohdistuvien ohjaukeinoja. Osa suunnitelmaan liittyvästä epävarmuudesta johtuu EU-lainsäädännön keskeneräisyydestä (Fit for 55 - paketti). Vuoden 2023 alussa arvioitaisiin EU-lainsäädännöstä mahdollisesti aiheutuva tarve vahvistaa KAISUa ja vuoden 2023 ilmastovuosikertomuksen yhteydessä, syyskuussa 2023, olisi mahdollisuus ottaa kantaa lisätoimiin.

5. Keskustelu

Puheenjohtaja avasi keskustelun ja mm. seuraavia näkökohtia nostettiin esille keskustelussa:

Yleisiä huomioita

- Huomioitiin, että Suomen ja Euroopan toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan myötä. Turvallisuuspolitiikan lisäksi keskiössä ovat talous- ja energiapolitiikka.

- On entistä tärkeämpää jouduttaa siirtymää, joka lisää Suomen energiaomavaraisuutta ja irtautumista fossiilisista polttoaineista. Energiariippuvuutta Venäjältä voidaan vähentää siirtymällä päästöttömään uusiutuvaan energiaan, mutta myös panostamalla energiatehokkuuteen ja säästöön.
- Todettiin, että ilmastotoimissa ollaan päästy eteenpäin ja paljon hyvää on jo tehty tällä hallituskaudella. On tärkeää, että Suomi toimii jännitteisessäkin maailmanpoliittisessa tilanteessa johdonmukaisesti.
- Korostettiin tarvetta pohtia, miten ilmastotoimia nopeutetaan ja huoltovarmuutta parannetaan samaan aikaan.
- Päätöksiä tehtäessä on huomioitava laajasti yhteiskunnalliset vaikutukset. Tarvitaan toimia, jotka lisäävät luottamusta tulevaisuuteen.

Epävarmuuksien tarkastelu

- Todettiin, että KAISUssa on epävarmuuksia ja päästövähennystoimenpiteitä laadittaessa on hyvä tehdä huolellista epävarmuuksien tarkastelua. Mitä epävarmempia eri toimenpiteet ovat, sitä enemmän tulisi olla lisäisiä toimia tai vahvistaa olemassa olevia toimia, jotta epävarmuutta saadaan pienennettyä. Jatkotyössä tulisi tunnistaa epävarmuudet myös 2035 jälkeen.
- Toisaalta nähtiin myös, että eri skenaariolaskelmat antavat suunnan. Tärkeintä olisi varmistaa, että lopputulokseen päästään ja tehdään lisätoimia tarpeen mukaan.
- KAISU luonnoksessa nähtyjä epävarmuustekijöitä:
  - Oletus EU:n liikenteen ja lämmityksen päästökaupan toteutumisesta
  - Maatalouden ohjauskeinojen vaikuttavuus
  - Kuluttajien ja kuntien päästövähennysten lisäisyys
  - LULUCF-sektorin jousto
- Epävarmuuksien arviointia ja seurantaa tulisi kehittää mm. kuntien toimenpiteet/ kuntien lakisääteisten ilmastosuunnitelmien toteuttaminen, maatalouden toimet.
- Nostettiin esille myös, että paljon painoarvoa on laitettu yhteiselle maatalouspolitiikalle (CAP), joka kykenee tekemään vain oman, rajallisen osansa ilmastoasioissa.

Näkemyksiä mahdollista lisätoimista

- Nähtiin, että lisätoimet tulisi kohdentaa erityisesti liikenteeseen ja maatalouteen.
- Fossiilittoman liikenteen tiekartan toimet, kaiken kaikkiaan FLT:n toimeenpano ja sen toimien rahoittaminen on oleellista.
- Yksi uusi toimenpide voisi olla biokaasutuotantolaitoksien mukaan ottaminen teollisuuden alempaan veroluokkaan.
- Otettiin esille kestävänsä kehityksen verouudistuksen toimeenpano, jossa verotuksen painopistettä siirrettäisiin yhä enemmän päästöjen ja luonnonvarojen käytön verotukseen.
- Jotta hallituksen tuore maatalouden päästöjen vähentämistavoite (-29 % vuoteen 2035 mennessä) olisi uskottava, tarvitaan lisää tehokkaita ohjauskeinoja.
- Toimia suunniteltaessa:
  - Tulee huomioida niiden kustannustehokkuus ja yritysten toimintaedellytykset.
  - On arvioitava toimien vaikutukset myös muihin kestävyiden ulottuvuuksiin, erityisesti luonnon monimuotoisuuteen ja alueelliseen eriarvoisuuteen.
  - On tärkeää, etteivät toimet lisää vastakkainasettelua ja levottomuutta.

Oikeudenmukaisuus

- Ilmastotoimien onnistuminen edellyttää, että niillä on kansalaisten hyväksyntä. Päästövähennystoimien on oltava oikeudenmukaisia, ja sitä tulee tarkastella toimia valittaessa.

- Kansallisen liikenteen päästökaupan valmistelu on yksi esimerkki siitä, miten oikeudenmukaisuutta voisi käsitellä ilmastopolitiikan suunnittelussa. Asiantuntijat ovat jo kehittäneet malleja siitä, miten liikenteen päästökaupan kustannusvaikutuksia voitaisiin kustannustehokkaasti kompensoida haavoittuville ryhmille.
- Tiedon saatavuus ja oikeus tietoon ilmastonmuutoksesta, sen vaikutuksista ja siihen sopeutumiseksi sekä osallisuus ilmastotoimiin mainittiin tärkeinä oikeudenmukaisuuden osatekijöinä.
- Kansallisen näkökulman lisäksi tulee huomioida myös globaali oikeudenmukaisuus sekä ylisukupolvisuus.
- Olisi tärkeä ennakoida uusien toimien vielä ennakoimattomat myönteiset ja kielteiset vaikutukset. Kyt kentöjen kautta on mahdollista löytää yhteiskunnallisia kokonaiskestävyshyötyjä ja taloudellisia säästöjä ja samalla tunnistaa nousevia yhteiskunnallisia ristiriitoja.

6. Muut ajankohtaiset asiat

- Pyöreän pöydän työsuunnitelma vuodelle 2022

Pyöreän pöydän pääsihteeri Jarmo Muurman kertoi lyhyesti pyöreän pöydän vuoden 2020-2021 toiminnasta sekä esitteli vuoden 2022 työsuunnitelmaa.

Ei ollut muita asioita.

7. Seuraava kokous

Seuraava pyöreän pöydän kokous on ti 22.3. klo 12.00-13.30. Aika on jo kaikkien kalentereissa.

8. Kokouksen lopetus

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.30.

Liite 1: Mentimeter-kysely

Jarmo Muurman, pääsihteeri

JAKELU: Ilmastopolitiikan pyöreän pöydän puheenjohtaja, varapuheenjohtajat, jäsenet ja pysyvät asiantuntijat

Liite 1. Mentimeter-kysely

Mitkä ovat keskeiset keinot tarvittavan 5,6 Mt:n päästövähennyksen saavuttamiseksi ja epävarmuuksien vähentämiseksi? (max. 3)

 Mentimeter

